
DEERTIG BRIEVEN

VAN
DS. J.H. KOSTER

AAN
H. JONKER

EEN van de mensen voor wie ds. Koster het middel tot be-
kering is geweest, is Hendrik Jonker, tuinman in Wijckel (zie
hoofdstuk 2). Zij werden zielenvrienden. Gedurende vele jaren
schreven zij brieven aan elkaar. De brieven van Jonker zijn niet
bewaard gebleven. Van de brieven die ds. Koster aan zijn vriend
schreef, zijn er dertig in dit boek opgenomen.

Hendrik Jonker aanschouwde op 13 september 1881 in Haarlem
het levenslicht. De ouders van Hendrik waren Arend Hendrikus
Jonker en Alida Geertruida van Aalst. Op 18 mei 1906 trad Hen-
drik te Driebergen in het huwelijk met Hendrika Aleida Schuite,
geboren 9 mei 1884 te Zutphen. Uit dit huwelijk zijn waarschijnlijk
geen kinderen geboren. Wel hadden ze een stiefzoon: Willebrordus
Johannes Koordes (1907-1972).

Het gezin Jonker vestigde zich in het Friese Wijckel. Hij was hier
tuinder. In 1916 verhuisden ze naar Loosduinen. In 1922 gingen ze
in Den Haag wonen; in 1938 werd hun adres in de hofstad Anton de
Haenstraat 12. In Den Haag was hij van beroep eerst ook tuinman
en later boordenwasser.

Op 5 september 1950 is Hendrik Jonker overleden in de leeftijd
van bijna 69 jaar.

Ds. Koster schreef de brieven gedurende de periode dat hij in Mont-
foort stond en Jonker in Den Haag woonde. Het was gebruikelijk
dat zij elkaar op hun verjaardag een brief schreven. Verschillende
verjaardagsbrieven hebben een plaats gekregen in dit boek.

In september 1929 overwoog Jonker zich aan te sluiten bij de ge-
meente van ds. J.P. Paauwe en dan uit de Nederlandse Hervormde
Kerk te gaan. Hij vroeg raad aan ds. Koster (brief 8-12). Ook in

Ds. J.P. Paauwe

andere brieven komt ds. Paauwe ter sprake.

Ds. J.P. Paauwe (1872-1956) werd op 1 januari 1914 geschorst als predikant van de Nederlandse Hervormde Kerk te Bennekom, omdat hij weigerde lidmaten in te schrijven die vrijzinnig waren. Op 1 juni 1914 is hij voor de laatste keer voorgegaan in zijn gemeente. In dat jaar vertrok hij naar Den Haag. Daar bleef ds. Paauwe tot zijn overlijden wonen.

- BRIEF EEN -

Montfoort, 18 september 1928

Geachte vriend Jonker,

Twee brieven van u liggen op enig antwoord te wachten. Hartelijk dank voor uw gelukwensen, waarin u juist het punt aanroert, dat me bij of liever vlak na de geboorte van de kleine dochter en bij de Doop enige werkzaamheid verschafte: dat ik de leugen liet drukken 'welgeschapen' en me zo aan 't zichtbare vergaapte. 'Welgeschapen' terwijl het lichaam niet geschapen, maar geformeerd, geborduurd en geboren is, terwijl de ziel alleen geschapen is. Ja, welgeschapen in Adam, maar door onze schuld in zonde ontvangen en geboren. En dus geen welgeschapen dochter ontvangen maar een door eigen schuld diep ongelukkig, verdorven, mismaakt, hatelijk schepseltje, aan allerhande ellende, ja, aan de verdoemenis onderworpen.

Ach, ongelukkige vader, ongelukkige moeder, ongelukkig kind van een Amoritische vader en een Hethitische moeder. Ik had allen wel opnieuw een kaartje willen zenden om dat 'welgeschapen' te logenstraffen, gelijk ik bij de Doop op de kansel in mijn blinde dwaasheid beleden heb. Ja, wij vergapen ons ook hierin aan de schijn van 't uitwendige der gemene genade en hebben geen ogen om de onzichtbare dingen waar te nemen, in te leven en te betreuren. En zo was het bij de Heilige Doop, nog een grote zaak, dat er zulk een machtige Geneesmeester in Israël is om dat wat buiten hulpe is nog te helpen, en het dood, blind, doof, mismaakt, gebroken geborene op te richten, te verbinden, en te zaligen.

Toch deed me uw brief juist daarin goed, omdat u wijst op de noodzakelijkheid van dat andere 'welgeschapen in Christus Jezus'. En met uw lichaam is het nog maar enigzins tobben. Doch laat ik orde houden en eerst nog wat bij m'n eerste punt blijven. Vrouw en kind maken het overigens uitnemend; naar ogen en haar, een moederskindje, blond en blauw, alles Fries wat er aan is, naar de trekken wat meer van de vader. Mijn vrouw maakt het goed; zij gebruikt Levico, wel niet rechtstreeks hemelwater, doch zuiver

bronwater en daar houd ik ook meer van als van medicijnen. Het voldoet weer uitstekend. En de kleine, die eerst meer terugging dan vooruit, begint nu terdege te groeien. En al naar de mate dat ons allen de ogen gesloten zijn, zijn we allen even blij, klein en groot; al is God machtig als Hij de ogen opent ons in te zetten in de geestelijke blijdschap en verwondering.

Nu kom ik weer tot u. Ja, water is een grote zaak. 'k Heb het zelf eens ervaren toen ik eens rondliep met een vermeende kwaal, en 't was hoesten, koorts, pijn, en ik had mezelf al opgegeven. Maar één, zegge één wassing van de borst alleen met lauw water na het eten heeft me volkomen van de kwaal genezen. 'k Kan uw kwalen o zo goed verstaan, al zijn uw zenuwen nog vrij wat gevoeliger dan de mijne. En het schijnt wel dat we gezond willen worden, doch we willen niet.

Het wordt gewoonlijk wel aangenomen dat de 38-jarige kranke in Bethesda, aan wie Christus vroeg: 'Wilt gij gezond worden?' wel gaarne wilde. Doch ik heb het nooit kunnen waarnemen. Immers hij begint al dadelijk met verontschuldigen in plaats van met een eerlijk: 'Ja Heere...' En de vrucht der genezing eindigde in vijandschap en verraad. Treurig schepsel, hij weet dat het doen van Gods wil zaligheid is en hij wil dat niet. En hij ondervindt heel de dag dat 't doen van eigen wil waarheid is en de dood. En toch, hij zoekt niet anders. Och, wie zal toch die mens verlossen van z'n wanhopige verdeeldheid tegen zichzelf. Paulus roemt: 'Ik dank God door Jezus Christus, onzen Heere.'

Wees dan zo tezamen nog gelukkiggewenst met de 13e september, dat ge er nog zijt, dat de zon nog over ons opgaat, dat het nog genadetijd is, welaangename tijd, dag van zaligheid, nog verlengd, nog dagen aan onze dagen toegevoegd. Of de nood onzer verlorenheid onze harten ontvangbaar mocht maken en vatbaar voor de openbaring van Gods grote Zoon als Zaligmaker aan onze gewetens.

Het is toch zo'n groot wonder om eens in waarheid een verloren, gans verloren mens te worden. Hij is met al z'n vermeendheid van kentekenen, beloften, leven, vruchten, heimelijk maar een

behouden mens. Hij vermeent wat te weten. Wat hij al heeft leren kennen of wat hij nog moet leren kennen, heimelijk rekt hij zichzelf erbij en wordt er door anderen bijgezet en de valse hoop koestert z'n hart. Tot God komt en z'n hoop hem gans ontvalt. En dan is het volstrekt niet zeker dat Christus komt. Dat maakt hij zichzelf wijs van tevoren of hij maakt het anderen wijs en leraren maken het hem wijs. Doch dan vervalt hij óf tot wanhoop, óf tot zelfmoord, óf tot onverschilligheid óf tot openlijke vijandschap, óf tot vroomheid en eigengerechtigheid, door van z'n verlorenheid z'n grond te maken, óf tot brutaal geloof en redt zichzelf en de duivel openbaart hem Christus. Wat is het een zeldzame zaak, een verloren mens. En wat veel zeldzamer zaak is een mens die waarlijk weten mag, dat het God behaagd heeft Zijn Zoon in mij te openbaren. Zal ons dat nauwe en afgesnedene dan niet tot wanhoop brengen? Best mogelijk, maar dat nauwe in het Evangelie doet 't niet, doch 't wordt maar openbaar waartoe wij onszelf gebracht hebben door eigen schuld. Eén weg is er, dat is: voor gerechtigheid wijken, gerechtigheid gerechtigheid laten, gerechtigheid eer geven. Dan geschiedt ons nooit onrecht, noch overkomt ons iets vreemds. Doch daar wordt God verhoogd, in verdoemenis en zaligheid.

Mag die maar in Glorie blinken,
Doe Hij dan vrij dat Hij doet,
Of wij drijven, of wij zinken,
Wat Hij doet is even goed.

Zo zingt Van Lodenstein. Lere ons hart 't beamen.
Ziehier weer een tekenje van leven of van dood. Wat is het? God weet het. Veel mensen leren een ander leven kennen, maar ik leer liever de dood kennen. 'De dood', zegt Paulus, 'werkt wel in ons, maar het leven in ulieden.' Misschien is er binnenkort wel eens gelegenheid om van mond tot mond, mocht het zijn van hart tot hart te spreken. Intussen na onze hartelijke groeten aan u tezamen.
Uw u dienstwillige vriend, J.H. Koster

Montfoort, 30 januari 1929

Geachte vriend Jonker,

Daar liggen al weer twee brieven van u en tot heden bleef een antwoord achterwege. Wat zal ik zeggen? Er is een natuurlijke oorzaak en daar is denkelijk een geestelijke oorzaak. Ten eerste een natuurlijke oorzaak, namelijk dat ik eind 1928 zeer werd gekweld door zenuwpijnen in het hoofd, waardoor ik een paar zondagen niet prediken kon en waarna zich altijd een lange tijd een algemene lusteloosheid openbaart.

Ten andere enigzins een geestelijke oorzaak. Gisteren en vandaag las ik van Hooker *De heilzame wanhoop of de ware vernedering des harten*. En nu schrijft u telkens van 'verwarring'. Ja, duidt het mij niet euvel, want wie ben ik, dat ik een aanmerking maken zou op de uiteenzettingen van een Hooker of van bijvoorbeeld z'n schoonzoon Shepard. Doch als ik ze lees, dan zeg ik: 'verwarring'. Als ik Gods Woord lees en de weg naga, die de Heere onderwerpelijk met mij maakte om me te leren wat het enigzins inheeft wat de apostel zegt, dat 'het Gode behaagde Zijn Zoon in hem te openbaren.' Of wat het is dat God de goddeloze rechtvaardigt, dan ging dat niet wat de kennelijke stukken, maar wel wat betreft de *orde* waarin m'n ziel het leerde, zo anders.

Er is zakelijk niets in wat me vreemd is, noch tegen, noch boven m'n licht, doch er is een andere orde. En dan gelijkt ons vaak wanorde en verwarring wat enigzins maar een andere orde is. En zo is het ook in uw geval. Wij mensen kunnen zo gemakkelijk wat voor genade houden. Dat is een kenmerk onzer dagen, gemakkelijk zonde kennen, gemakkelijk geloven, gemakkelijk bidden, gemakkelijk dankbaar zijn, gemakkelijk bekeerd. En van Gods zijde is dat ook zo: zo ruim, zo vrij, zo om niet, zo vanzelf, zo wijd, zo gemakkelijk, doch o zo eng is de poort en zo nauw en zo smal is de weg.

't Was een slechte ruil en droevige handel in 't paradijs, dat de mens de zonde gekocht heeft tegen de hoogste prijs van eeuwig straflijden

van ziel en lichaam, en 't is een beste ruil en handel in genade om Christus te ruilen tegen z'n zonde en schuld. Maar ellendige werkelijkheid, de duivel zal en wil er wat tijd voor gerekend hebben, een duizend jaar of wat. En dan was 't nog vlug en voorspoedig geweest om Adam te verlokken tot die dwaze keus. Doch de gehele hel is niet verwonderd geweest over die zotheid en onbegrijpelijke onzinnigheid der zonde, om zomaar roekeloos dat hoogste, heerlijkste, beste te ruilen voor het naarste, rampzaligste.

Ach, wat zondigt hij gemakkelijk, wat gelooft hij gemakkelijk alle leugens des satans. En wat is het nu een onmogelijke zaak om tot die ruil te komen, z'n zonde en schuld weg te geven en Christus te gewinnen. Wat onmogelijk bij de mens, wat een verdraaid, bedorven schepsel, dat hij z'n eer stelt in z'n schande, en zaligheid in z'n rampzaligheid. Zijn licht en wijsheid in de duisternis en de dwaasheid en z'n gerechtigheid en godsdienst in z'n zonde en goddeloosheid. Wat een waan, waan, waan, waarin die oude tovenaars en goochelaars, de duivel, hem gebracht heeft. Wat schijnt het alles der wereld gemakkelijk, maar naar het wezen der zaak is de rechte zonde- en ellendekennis een Godswonder. Uit genade zalig, dat is een Godswonder. Maar uit genade rampzalig, dat is een even groot Godswonder. Al kan hij het niet voor genade aanzien als hij uit genade een verloren mens wordt. Wat waren Jozefs broeders verschrikt toen ze 't geld, uit genade door Jozef in hun zakken gedaan, daarin wedervonden.

En het is een bewijs van vleeselijkheid, als een ziel buiten Christus zomaar alles gemakkelijk opdraait en voor zaligmakende genade houdt. Want Gods Geest, plaatsmakend voor Christus, doet de ziel inleven wat ze is, opdat ze zich uitleven zou in Christus. Wat *uit* u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden. *Uit* u, buiten u geboren, dat is Gods werk en zaligheid en daartoe moet de ziel gebracht, uitgehongerd worden, zal ze buiten zichzelf de weg der genade in Christus kunnen waardereren en begeren. Christus moet zijn in de dingen Zijns Vaders. Maar Jozef en Maria zochten Hem in de dingen van hún vader, dat is de duivel en onze Amoritische

vader, Adam. En in de dingen van onze bankroete timmermanswinkel van dode werken en dode stoelen om op te rusten en dode bedden om op te slapen en dode huizen en kerken om in te wonen en dode avondmaalstafels enzovoort. Wij willen Christus gebruiken in onze dingen, om onze failliete rommel weer op de been te helpen. En zo draait 't maar bij ons om dat 'ik' en dat 'mij'. O, dat lieve, lieve ik, die dode, goddeloze pop en afgod, waar we maar omheen springen als de priesters om hun Dagon en Israël om z'n gouden kalf. Dat 'ik' richten we op als was 't het middelpunt van de hele wereld, en daar moet alles eer aan bewijzen. Want groot is de Diana der Efeziërs.

God de Vader mag ervoor buigen om z'n vleeselijke zin te doen en gebeden te horen, God de Zoon mag ervoor buigen om z'n leven te redden en 't vlees te behouden, en de Heilige Geest mag ervoor buigen, opdat hij zich met de vruchten bouwe. En zo mag zon, maan en sterren en alles om 'ik' draaien en al m'n bekommerning is maar: wat zal er worden van m'n lieve zelf. Doch als God Zijn troon opricht, Hij, Die slechts twee tronen heeft, één in de hemel in het hoge en verhevene en één bij die, die van een verbroken en verslagen geest is en voor Zijn Woord beeft, als God Zijn troon in 't hart opricht dan is het Zijn verschrikking, die haar bevangt. En dan treedt zij terzijde en valt in 't stof. Toen God ter hoge vierschaar trad, ontzette zich het ganse heelal, dan is Hij het Middelpunt en stelt Zijn dingen in 't midden. Daar worden de stoelen des gerichtts gezet en beginnen de heilige onderzoekingen: ziel, waar is mijn eer, mijn vrees, mijn gebod, mijn wet, mijn beeld, mijn gevraagde gehoorzaamheid? En indien verloren: waar is mijn betaling, voldoening, genoegdoening. Adam, waar zijt gij en waar is het Mijne? God zet haar in Zijn dingen, maakt haar bezig met Zijn dingen, zet Zijn zaak in 't centrum, bindt de wet op 't hart Zijner leerlingen en dan gaat zij terzijde, van de baan.

Maar eeuwig wonder, in die weg ontmoet ze Christus. Bezigt, werkzaam gemaakt met de dingen Gods, ontmoet ze Christus, want nu moeten beiden één kant uit. Hoe zullen twee tezamen

wandelen, indien ze niet bijeengekomen zijn. Staat 'ik' voorop dan gaan ze beiden eeuwig twee richtingen uit, doch hierin gaan ze samen, eensgeestes in het vragen naar de dingen Gods. Daarin is Christus geduriglijk bezig en nu kan de ziel daarin met Christus samenkomende, ook met Hem opschieten en voorspoedig met Hem wandelen. Want o, wat voorspoed voor een ziel, die ondergaat in 't vragen naar de dingen Gods. Wat kan ze 't nu met Christus vinden, van Hem leren, Hem begrijpen, Hem gebruiken, op Hem leunen, uit Hem leven, in Hem blijven, zich in Hem vermaken. Wat gaat het goed tussen die twee tezamen stemmende in de dingen Gods. Wat een wandelingen en gangen in dat heiligdom, wat gemeenschap, wat gewin en een eens zijn met elkander. Nu is die ongelovige zondaar meer dan tevreden om bij Christus te wonen om in Hem gevonden te worden als God hem zoekt.

Christus, dat is de keursteen, proeft van alle geestelijke kennis. En de blijdschap in Christus is de keursteen van alle geestelijk leven. Mocht dat nu maar eens recht aan onze ziel geheiligd worden, we kwamen in een overvloeiende verversing en hadden geen gebrek. Want in Hem is de Vader meer dan genoegzaam bevredigd: *voldaan, volheerlijkt, volprezen*. Een *volzalig* God, verheerlijkt door een volzalig Middelaar voor een rampzalig volk. En daarom ontvangt de Kerk genoegzame genade: God, Die machtig is meer dan overvloedig te doen, en Die het ook doet. Maar alles in ons verdoemelijk eigen stemt en strijdt hiertegen, wil het onmogelijke. De zonde zonder hel, een hemel zonder God, Christus met behoud van zichzelf. Maar als Hij spreekt, zullen de stormen zwijgen en Hij brengt ze naar de begeerde haven.

Voor 't ogenblik zover. Dat schrijven werd alweer een week geleden begonnen en ik zal 't zo maar verzenden. Dan is er iets, en toch niets buiten Christus, maar alles in Hem.

Het deed ons goed te vernemen, dat 't naar 't lichaam welvaart. Ook hier is alles wel. En nu een einde. Mochten we verwaardigd worden ook in ons schrijven voor en met elkander geen einde te kunnen vinden als in Hem, Die 't Hoofd is, namelijk in Christus.

En na alles hartelijke groeten voor u allen.
Inzonderheid hartelijk gegroet door uw dw. vr. J.H. Koster

- BRIEF DRIE -

Montfoort, 4 april 1929

Geachte vriend Jonker,

Uw brieven verheugden mij en omdat het altijd voorzichtig is bij een geboorte tenminste de eerste dagen eens af te wachten, zo heb ik dit goede gebruik ook gevolgd. Want grote zaken zijn het als we al het onze eens uit de handen mogen geven om te zoeken het aan betere handen toe te vertrouwen.

Wat was het David goed niet in mensenhanden te vallen of in de handen zijner vijanden, maar in des Heeren handen, in de handen van de grote Zone Gods. En al is overgave nog geen overname, hier moet de vrucht de wortel kronen en openbaren.

Benhadads knechten hadden vernomen dat Israëls koningen goedertieren koningen waren en zo vielen ze met de koorden om de hals in des konings handen. Daar was een overgave en ze werden in de overname niet beschaamd.

Wat zal ik zeggen, toetsen of onderzoeken. Het werk van zaligmakende genade is zo'n vanzelfsprekend werk tegen al ons doen en laten in. De onbekommerde landman zaaide, sloop verder, stond op, en 't kruid werd groot, zodat hij zelf niet wist hoe. Want de aarde brengt vanzelf vrucht voort. Eerst het kruid, daarna de aar, daarna het koren in de aar: een dertigvoudige vrucht van rechtvaardigmaking, een zestigvoudige van heiligmaking en honderdvoudige vrucht van heerlijkmaking. Hier behoeft de wortel niet meer onderzocht te worden, maar de vrucht. Hier maakt de vrucht de wortel *waar* of *leugen*, want de wortel maakt de vrucht *goed* of *kwaad*. Want het gaat niet over trap, mate en wijze, maar over *wáár* of *onwáár*. Zwak is geen bezwaar, klein niet, maar onoprecht, dat is bezwaar.

En al beroemt een ziel die zich aangordt, zich veel als een die zich ontgordt, geen nood, als ze in goede handen is moet ze al dat teveel en te ver weer teruggeven. En al ziet ze een belofte vaak al aan voor 't ganse bezit, en houdt ze geestelijk zien voor geestelijk bezitten, geen nood, als de zaak maar waar en oprecht is. Hij, Die een goed werk begint, zal het voleinden.

'Beproof uzelf of ge in het geloof zijt.' Hoe dat te bewerken?

Dat gaat zo, dat ze 't nooit begrijpen kan, hoe dat te beproeven of te toetsen. Dat gaat zo, dat ze 't overal zoekt, maar overal zich meer verwacht, bij Gods kinderen, schrijvers, de middelen, enzovoort. En dat gaat zo, dat ze van alles afgebracht, zich dadelijk en rechtstreeks tot de Heere wendt. Psalm 139 met dat: 'Heere, Gij doorgrondt en kent mij.' Of met 't laatste gedeelte: 'Doorgrond mij, o God en ken mijn hart; beproef mij en ken mijn gedachten.'

En hoe zal nu een Heere, Die alles doorgrondt, toch nog een ziel op haar klacht doorgronden. En een Heere, Die alles kent, telkens weer een ziel kennen. Hoe is toch die bede zo wonderbaar: 'Heere, Die alles doorgrondt, doorgrond mij, Die alles kent, ken mij, Die alles beproeft, beproef mij.'

Dat is in de toepassing des Geestes. Dat is in de ontdekkende weg Zijner gunste, om in dat licht des Geestes niet alleen doorgrond, ontgrond, ontdekt te worden aan de diepe grondeloze verlorenheid, maar ook aan dat enig fundament en die enige grondslag in Christus, en ook aan die oprechtheid. Psalm 139: 21-22: 'Zou ik niet haten, HEERE, die U haten? En verdriet hebben in degenen die tegen U opstaan?' enzovoort.

In het geloof zijn, dat is in Christus zijn, dat is in de Geest zijn, dat is in Christus dat zegel, en verzegelend getuigenis ontvangen: 'Een iegelijk, die de Naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.'

O, dat heeft de ziel zich maar af te vragen of ze een Heere gevonden heeft, Die jaloers is op Zijn eer, Die de boelen uitdrijft, Die inzonderheid dat *ik*, dat verdoemelijk eigen *ik* uitwerpt en haten doet. Die de dood van de dood is en vijandschap van onze vijand-

schap, Die 't bed onbevlekt houdt. Want daar is geen duidelijker bewijs van in Christus te zijn en der zonde gestorven en onder God en Zijn liefdeswet, en de band des verbonds gebracht te zijn, dan deze grote omzetting en verandering in 't leven: op 't allerhoogste te haten, wat we 't allermeeste liefhadden, namelijk ons eigen *ik*. Geen beter bewijs dat we *eerlijk* van onder de wet ontslagen zijn en van een verbond van werken vrijgemaakt, dan dit getuigenis van Christus' liefdesgeest: 'Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.'

Immers, de duivel kan veel nabootsen en de Egyptische tovenaars kunnen veel nabootsen, maar dit werk gaat boven zijn bereik, en daartoe verklaart hij zich onbekwaam: dat iemand z'n eigen vlees en leven haten zou. En dat zijn *zoete* zegels en duidelijke bewijzen als hij over een innerlijke verheffing van 't eigen ik, meer hartelijke droefheid gewaarwordt als vlees gewaar kan worden over duizend moorden en vloeken enzovoort.

Er zijn wel duizend liefelijke bewijzen, maar al die bewijzen kunnen niet helpen als dit ene ontbreekt. En als dit ene er is, dan kunnen de duizend wel gemist worden.

Ze zijn maar met hun beiden, Christus en de ziel en dat is eenvoudig. En als er nu een derde wordt toegelaten, dan is het mis. Kloppen kunnen de boelen, verstoren, hinderen, schreeuwen enzovoort. Doch Christus laat niet eentje toe en waar ze worden toegelaten, daar is Christus niet en 't geloof niet.

Laten we zoeken dat te zien. Dan is het leven met een geloof dat de zonde haat, namelijk dat door de liefde werkende is, Christus aan te nemen, te kennen en voort te gaan Hem te kennen.

'Geliefden, indien ons hart ons niet veroordeelt, zo hebben wij vrijmoedigheid tot God. En zo wat wij bidden, ontvangen wij van Hem, dewijl wij Zijn geboden bewaren en doen hetgeen behaaglijk is voor Hem.'

Want al ligt de ziel onder een kracht van verdorvenheid, is er een treurend zuchten over alles wat der wet Gods niet onderwerpt, dan leert ze haar vrijmoedigheid niet weg te werpen, maar in de Heere

te roemen in de diepste duisternissen.

Wat een onvrijmoedigheid in onze dagen, wat een leunsels en steunsels met kentekentjes, omdat er nooit een breken met de zonde gekomen en geweest is. Nooit een zichzelf recht en gans verliezen, nooit een dood tussenbeide gekomen.

Vroomheid genoeg. Zingen van: 'Die bij het naderen van de dood, volkomen uitkomst geeft.' Gemoedelijkheid en medelijden met zichzelf genoeg, maar geen dood tussenbeide; geen leven achter de dood gekend.

Tekentjes om in 't leven te blijven, en met al dat vroom eigenwerkelijk gedraai en gewring denkt men er te komen. Maar de grote grondwet is en blijft: 'Indien iemand z'n leven zal willen behouden', enzovoort.

Vriend Jonker, is de zaak waar, wat zult ge dan hartelijk heen kunnen over allerlei dingen waarover ge nog nooit recht heen kon. Wat zult ge de tucht liefhebben, wat zult ge de roede kussen en getrouwheid, die niet zozeer getrouw is in het geven en vervullen, maar in het *nemen* en *verbrijzelen*, en vermaak hebben in verdrukkingen, om aan de zijde Gods van dat eigen *ik* te walgen, op dat *ik* te trappen en de Heere te verhogen.

En als ze dan eerlijk met hun tweetjes zijn, de ziel en Christus, in zuiverheid, geest, omhelzing en liefde, laten dan duivelen en wereld en Gods kinderen desnoods tezamen zeggen: 'Hij heeft geen heil bij God'; het antwoord van de ziel is vol vrede: 'Doch Gij, Heere, zijt een Schild voor mij, mijn Eer, en Die mijn hoofd opheft.' En daar is de liefde een banier over haar.

Verloren schaapjes vinden zo het goede bij de grote Herder en niemand zal hun vrede van hen nemen, voor ziel en lichaam.

U alzo Gode aanbevolen en den woorde Zijner genade, mij aanbevolen houdende voor nadere berichten. Na onze hartelijke groeten van ons allen aan u tezamen.

Uw dienstwillige vriend, J.H. Koster

Montfoort, 10 april 1929

Beste vriend Jonker,

'Ze zingen bij beurte', en ja, dat wil ik geloven, dat er op 't ogenblik een rijke stof is om met blijde psalmen de Heere te loven; ik dacht aan Psalm 119:86, toen ik uw laatste brieven ontving: 'Dan vloeit mijn mond steeds over van Uw eer, gelijk een bron zich uitstort op de velden.' Het is haast te groot om te geloven en in elk geval om te leren en ik kan me de discipelen goed begrijpen, die het van blijdschap niet geloven konden.

't Liefst kwam ik eens even naar u toevliegen om me met u te verblijden over de blijdschap, dat een mens ter wereld gekomen is. Want uw vreugde en de uitdrukking ervan is me geen onbekende zaak, al zijn die wateren veel uitgedroogd. En al is ons uitdrukken zo zwak, zo arm. Dat besef ik zo mede, in één woordje zoveel zaligheid als de Geest in de raderen drijft, dat het zoet is 't duizendvoudig te herhalen. Jawel, wonderlijk tot in eeuwigheid, genade tot in eeuwigheid, om niet, om niet, om niet, tot in eeuwigheid en zo door. Dat is alles eeuwigheidswerk, omdat God in alles is. Daarom is er ook zo'n oneindigheid toe nodig om het tot Hem te doen wederkeren. En nu hadden al Jozefs broeders een grote portie, maar die van Benjamin, de jongste, was de grootste. Ja, zijn gerecht was vijfmaal groter en de kleinste had het langste werk en kon het haast niet op. Maar zij verwonderden zich met elkander, zij dronken en zij werden dronken met Jozef. Toen ze nog thuis waren, was ieder bang dat z'n medebroeder een te grote portie had. Maar bij Jozef is er geen krapte en geen jaloersheid.

En zo hebt gij op het ogenblik wel de grootste portie en ge kunt 't lang niet op, ja, het geraakt niet op en er komt geen einde aan. En 't blijft maar toevloeien dag en nacht. En ik heb voor het ogenblik maar een klein portie, doch ik verwonder me met u, en mochten we dronken worden met de Heere Jezus. Want de portie was onderscheiden, doch de wijn gelijk. En ook van deze zijde

geen wonder. Uw vreugde: zolang naar ziel en lichaam in bekommering. Ik gedenk aan al uw klachten, al zeventien jaren lang. En hoelang al daarvoor strekten de bekommelingen des harten zich al niet uit. Wat geweeklaag, wat zak, wat as, wat ach arme, wat gezucht naar ziel en lichaam. En nu, zover naar de schijn en toch zo nabij. De weeklage veranderd in een rei. De strik gebroken en de ziel ontkomen. Laat ons verheugd, van zorg ontslagen, Hem roemen, Die ons blijdschap geeft. De weg ontsloten, de deur des Evangelies wijd geopend. Wat vergezichten, wat heerlijkheden, wat begeerlijkheid. Wat ruimte buiten zichzelf in die Ander. Gij nu, mijn broeders, zijt de wet gedood door het lichaam van Christus, opdat gij zoudt worden eens Anderen enzovoort. Ja, ruimte genoeg. 'Uw goedheid, HEER', is hemelhoog.' Ruimte genoeg tussen hemel en aarde. Eng is de poort en smal is de weg van de zijde van ontdekking, wedergeboorte, bekering, geloof, verloochening. Doch in Christus, doch in het verbond van genade is er zulk een gemakkelijheid, ruimte, zaligheid. Uitrusten, uitrusten, uitrusten; berusten, berusten, berusten; rusten, rusten, rusten in en op Jezus Christus tot zaligheid. Vermoeid en belast en nu ingaand in de rust, die overblijft voor Gods volk. 't Schaapje had het gemakkelijk en rustig genoeg op de schouders van de goede Herder en als de Deur opengaat, ontdekt zich hier een Vrederijk. De bergen zullen vrede dragen, de heuvels heilig recht, enzovoort. Vrede met de hemel, vrede met de aarde, vrede met de diepste afgronden. De waarheid zal uit de aarde spruiten en gerechtigheid zal van de hemel nederzien. En hemel en aarde roepen welkom, welkom, en hemel en aarde en bomen en zon en maan en sterren, alles leeft, en bloem en plant en alles is een lieve glimlach Gods en toelaching van de hemel (...)

Enige tijd geleden heeft hier in de omtrek een man de weldaad der rechtvaardigmaking ontvangen. Maar geen oudere is er die eens wat waarschuwt en nu vliegt dat zo hoog en het kind wordt een koning, enzovoort. Edoch, de Heere zorgt voor de Zijnen en vergeet ze niet. Alleen denk ik, dat ge *dit* wel ondervinden zult:

een broeder wordt *in de benauwdheid* geboren en niet in de ruimte. Job had drie vrienden in de benauwdheid. 't Is waar, ze hebben hem geslagen en werden toch zijn broeders, hoofdstuk 42, en hun woorden zijn vereeuwigd. Maar in de ruimte kwamen broeders en zusters, vers II enzovoort. En ze gaven hem een iegelijk een stuk gelds, een iegelijk ook een gouden voorhoofdsiersel. Doch de anderen hadden met hem geweend en zonder spreken, eten en drinken twee weken in stof en as gezeten (Job 2). Misschien dat ik hier wel een beetje in jaloersheid spreek vanwege die allen die u bezoeken en ik ben verre. Doch hoe zal men iemands vreugde delen, als men in de benauwdheid niet met hem geworsteld heeft. En als de benauwdheid niet wordt vertrouwd, laten zij u alleen in de benauwdheid, wat helpt dan de blijdschap in blijdschap. Maar dat wordt alles vanzelf later wel opgelost. Daar blijft steeds Eén getrouw, dat is Jezus Christus, Die gisteren en heden Dezelfde is tot in eeuwigheid, van Wie de Kerk getuigt: In al hun benauwdheid was Hij benauwd. En Hij blijft de Getrouwe. Ziezo, ik heb nog een enkel kruimeltje proberen neer te schrijven, ik deel weer gaarne in uw overvloed.

Overigens is alles wel, en nu onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw dw. vriend Koster

- BRIEF VIJF -

Montfoort, 30 april 1929

Geachte vriend,

Vanmorgen waren hier drie man uit Utrecht aan het spelen met kopermuziek, straatmuzikanten. Nu heb ik geen recht verstand van instrumenten, maar *dit* merkte ik op: één had de melodie, de wijs, naar hoog en laag, dat voer maar voort, dat ging maar door, dat hield maar aan. De anderen huppelden er omheen, begeleid-

den wat, vulden wat aan, bromden wat, zwegden wat, hoorden wat, sprongen weer, dansten weer enzovoort.

Toen dacht ik aan onze muziek. U zowat de eerste viool, u zingt, en ik brom er zo wat omheen en toch is het één wijs, één muziek. Maar dan begin ik verder, met het vroegere. Als u zich enigszins verwondert over mijn verwondering, dan is dat een beetje dissonant, want mijn bedoeling was anders dan uw opvatting.

Mij over een zaak verwonderen, althans over deze zaak. Ik bedoelde ze als zo iets groots, iets kostelijk achtende, dat een mens, die z'n gehele leven of liever dood, geklaagd en gezucht heeft nu in één ogenblik wordt overgezet in de vreugde, opdat 't waar zou zijn wat de Heilige Geest zegt: 'Zo iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel, het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden.'

Vanmorgen was ik vroeg wakker, lag wat aan allerlei te denken en zo kwam ik ook al gauw bij u en was blij met uw blijdschap, want laten de engelen zich verheugen over het ene verloren schaap dat terugkwam, de anderen, de negenennegentig rechtvaardigen, zullen zich ook verblijd hebben, al waren ze verlaten in de woestijn. En ze hadden de verlating ervoor over vanwege de grootheid en de trouw van de goede Herder. En zo dacht ik, als het Jonker nu maar niet gaat zoals het Rhode ging (Rhode is roos), zulk een mooie en liefelijke, bloeiende bloemen vanwege de blijdschap in Christus, die vanwege de blijdschap om de zaligheid Christus buiten de deur liet staan en in de zaligheid verliep.

Want ge vraagt zo telkens in uw laatste brief: wát is het gevonden te worden, wát, wát enzovoort en ge eindigt met: o zeg eens, wát is dat Hem groot te maken, hoe? En dan komt er geen antwoord. Welnu, hier gaan we met elkaar maar weer verder om het antwoord te zoeken. Wát onze zaligheid is, onze kennis van ellende. Wát het is, waarin het bestaat, wat het betekent. Wel, het betekent alles *niets*, en het is *niets* en het is eeuwig niets, om niets te blijven. Alleen omdat het niets is, de moeite niet waard is, is God zo groot. Is alles zo heerlijk, zo groot, zo goed, zo wonderlijk. Uit niet, dat is dan

eerste schepping, niets te betekenen, overbodig. Wat bewoog dat eeuwig Wezen Zichzelf uit te laten. Hij had het niet nodig, de volle Volkomene, Volzalige, Volheerlijke, Voleeuwige, Volmaakte.

Wat bewoog Hem? Alleen Zichzelf, Zijn lust, behagen. Welk een genoeg. Zijn lust in Zichzelf, des Vaders lust in Zijn Zoon, des Zoons lust in de Vader. De Vader, Die eeuwig is van Zichzelf en de Zoon eeuwig genereert. De Zoon, Die van de Vader gegeneerd wordt. De Heilige Geest Die van de Vader uitgaat en van de Zoon. Eeuwig liefdesleven, eeuwig liefdesbewegen, eeuwige liefdeslust. Eeuwig liefdeszaligheid, eeuwige liefdesafgrond, eeuwige liefdeswellust in de Drie-enige. Liefde in Zichzelf, liefde die Zich beweegt, leven in en aan en voor Zichzelf te openbaren, om naar buiten uit te treden en in de ander Zichzelf te geven en te verloochenen. Want hierin is de liefde, dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden.

Waar schittert de luister der liefde? Waar kan liefde terecht? Waar blinkt zij? Waar openbaart zij zichzelf? In een ander; en meest als dat andere het tegendeel is van die liefde. Liefde Gods wil aan Zichzelf openbaren, dat er geen *eigen* is in de Goddelijke liefde, maar wijsheid, verloochening, zuiverheid, onveranderlijkheid, heiligheid, ondoorgrondelijkheid. Geen eigenbaat, geen eigenbelang. Maar liefde, om Zichzelfs wil, dat wil de Vader, dat Hij de Zoon lieft om de Zoon, en dat wil de Zoon openbaren, dat Hij de Vader lieft, zuiver, zonder eigenbaat enzovoort. En daarom zoekt God afgronden voor Zijn liefde, afgronden voor liefdeswerk, voor liefdesheerlijkheid.

Misschien denkt ge aan beschouwing. We lezen in Gods Woord, in Spreuken 8:30: 'Toen was Ik een Voedsterling bij Hem en Ik was dagelijks Zijn vermaken, te allen tijde voor Zijn aangezicht spelende', enzovoort. Die Zoon, de liefde, het hart, de lieveling, het troetelkind Gods des Vaders, de heerlijkheid, het Kind, Dat in de schoot des Vaders springt in 's Vaders kussen en omhelzing, de waardigheid, het doel, de oorsprong en het einde van de Zoon.

God zoekt afgronden om Zijn liefde aan Zichzelf te openbaren,

eeuwige wellust tot openbaring van Zijn zuiverheid. En zie daar afgronden in de eerste schepping, afgronden van liefde in het verbond van werken, maar ook afgronden van liefde in het verbond van genade. Afgronden, eeuwige hoogten en diepten voor de belangeloosheid van eeuwige liefde.

Want wij hebben gekend en geloofd de liefde die God tot ons heeft, want God is liefde. Want op die wijze heeft God de wereld liefgehad. Is dat geen belangeloze liefde des Vaders, Zijn Zoon, neen, Zichzelf niet te sparen, want nauwelijks zal iemand voor een rechtvaardige sterven, want voor de goede zal mogelijk iemand ook bestaan te sterven, maar God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, toen wij nog zondaars waren. God geeft Zijn Zoon zo zuiver. In vijanden is geen rede, noch in het schepsel, want het schepsel als zodanig is nog slechts schepingsmacht uit de Zoon, maar om Zijns Naams, om Zijns groten Zoons wil. Die grote Zoon, die grote Vader, die grote Geest, die grote liefde. En wat een openbaring van zuivere liefde des Zoons, belangeloos. Alle schijn dat het ergens buiten de Vader zou omgaan, wordt weggenomen, de kerk een kerk van verdoemelijke vijanden, de Vader in toorn veranderd, de Zoon in de hel gedompeld. Niets, niets, nergens om dan voor Zichzelf, om niemand anders dan de grote Vader.

Geef acht hoe de Zoon de Vader verheerlijkt, hoe alles daarin begint, daarin eindigt, daarvan vol is, daarin zich beweegt en daarin leeft. En alle zaligheid der kerk is maar een afgeleide vrucht, een geringe, nietige, onbetekende kleinheid. Niet hún zaligheid, maar de verborgenheid der godzaligheid. Niet: op *mijn* zaligheid, eindigt de stervende Jakob, maar op *Uw* zaligheid wacht ik, Heere. En mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien, zegt de stervende Simeon in zijn zwanenzang. En dat is de zwanenzang van de eeuwig aan zichzelf stervende Kerk: Uw zaligheid. Is dat niet groot? 't Is groot, want elke kleine ziel is er eeuwig vol mee; maar de zaligheid is niet in het schepsel, maar in God. O, de heerlijkheid zal heerlijkheid wezen. Maar ik denk, ik heb wel eens mogen stilstaan bij Openbaring 8:1:

het stilzwijgen in de hemel. O, wat zal het in de hemel naar het wezen der zaak *stil* zijn. Men spreekt veel van juichen, halleluja enzovoort. Een mens houdt maar veel van drukte en bedrijvigheid, maar nu alles stil, vanwaar *die* stilte? Ga het na in Openbaring 8; in de ure des gebeds: het gebed der heiligen wordt gelegd op de voorbede van een *voorsprekende* Christus.

Wat zal er een eeuwig stilzwijgen zijn in de hemel om te horen naar wat de Zoon tot de Vader zegt en de Vader de Zoon antwoordt.

Erskine zegt ergens ongeveer: 'Het is wat groots als een ziel mag leren wat een zondaar tot God zegt, en het is groter als een zondaar mag leren wat God in Christus tot de zondaar zegt. En het is het grootste, als ze belang erin krijgt om te vernemen wat de Vader tot de Zoon zegt.' Wat mij aangaat, wil ik gaarne al mijn gebeden, halleluja's, uitroepingen, gezangen enzovoort leggen op de eeuwige voorspraak van die nieuwtestamentische Opperzangmeester, opdat er bij de ganse kerk een eeuwig stilzwijgen zal zijn in de Zoon. Want dat is het grootste van het aanschouwen: stil zijn, Christus alles en God in allen. Dan zal er niets meer gehoord worden dan het ruisen als van vele wateren in de stem des Volzaligen.

Daar is 't begin en daar is ook het einde, het antwoord, het *hoe*. Ik had een vriend in mijn vorige gemeente, die kon ik daarin zo goed verstaan, als hij zei: 'Ik zal nooit hoger en verder komen en tot voller heerlijkheid als het *U*.' Want och, was dat geen kostelijke leerschool voor de apostel, alles wat hem gewin was had hij om Christus' wil schade geacht, om Christus te gewinnen. Die kan het nu en straks nooit verder brengen als tot de uitnemendheid der kennis van Christus. Wat was hem gewin? Veel, ook zijn optrekkingen in de derde hemel en al zijn ervaringen. Maar ook, wat hij elders zegt: 'Want het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin.' Ook dat gewin, dat sterven, die heerlijkheid, de eeuwige zaligheid, dat: 'wat zal dat zijn', al zijn heilige begeerten, al zijn God in volmaaktheid dienen. Hier in beginsel en straks in volkomenheid, al dat gewin schade, ja drek: de hemel, de heerlijkheid (ik durf het haast niet zeggen, maar de Heilige Geest zegt het) drek

in vergelijking met de kennis van Christus, reeds hier. Want het zwakste geloof in Christus heeft evenveel als de meest triomferende ziel in de hemel, een volheid.

Want zie, in Christus is alles zo vol, zo rijk, zo'n overvloed. Alles in de kerk kan niet halen bij Hem, want in hén is het vrucht en Hij is de Persoon. Wat heeft de Zoon aan de Vader voldaan. Wat een prijs, wat een betaling, wat een gehoorzaamheid. Dubbel ontvangen de eis aan de kerk.

Wat heeft Hij toegebracht door *Zichzelf* te geven tot een rantsoen voor allen. Alles God en in God en God met ons. Eén zucht van Hem overtreft alle zuchten van de ganse kerk in de vrucht. Eén ogenblik van Zijn blijdschap overtreft alle blijdschap van de kerk in de vrucht, alles *vol* van genade en waarheid. De volheid van God woont in Hem lichamenlijk, woont in elk van Zijn gedachten, woorden, lijden, verheugen, betalen. Ja, zoveel hoger de hemelen zijn dan de aarde, zoveel hoger zijn Mijn wegen dan uw wegen, en Mijn gedachten dan ulieder gedachten. Zelfs boven de wegen en gedachten der verheerlijkte Kerk. Zodanig is mijn Liefste, ja, zodanig is mijn Vriend. Want al Gods wegen zijn Christus en al Zijn gedachten in Hem. En zie, daarom is in Hem het *hoe* en het einde.

Geen heerlijkheid straks is het einde, maar Christus is het einde of een Drie-enig God in Christus. Niet: wat zal het straks zijn, maar: Wie is Hij nu. Want in Hem is het volk niet slechts rechtvaardig, maar ook heerlijk voor de heiligen en de heerlijken die op aarde zijn. Niet maar de heiligen op aarde, maar ook de heerlijken. Want het geloof heeft Gods gunst in Christus' heerlijkheid. In Hem heeft God Zijn Kêrk zo lief, niet met een liefde zoals Hij de Zoon liefheeft, maar met een liefde van nederbuigendheid of aflating. En zo is de Kerk in Hem volmaakt. God voldaan en de ziel voldaan. En zij wordt in Hem gebracht en met Petrus gebonden om te gaan waarheen ze niet wil. Ook niet wil overeenkomstig de heilige begeerte. Want de heilige begeerte wil naar de hemel, naar het aanschouwen. Maar als ze leert met hoedanige dood ze God

verheerlijkt, dan verloochent ze haar heilige begeerte met Christus in Gethsemané en sterft haar dood, in Gods ogen zo kostelijk om Christus' wil, in de uitnemendheid van Zijn kennis.

Misschien zegt ge: 'Het gaat me wat hoog', al zal uw ziel er wel aanraking mee gevoelen. En toch, de bedoeling is niet hoog, doch alleen om er iets van te vertellen, van dat *wat* en dat *hoe* en dat stilzwijgen. Hoe er iets geleerd wordt van die hemelhoge en hellelage les, die wel op een dubbeltje kan: 'Geloof in de Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden.' Of: 'Vrees niet, geloof alleenlijk.' Dat is een lesje: 'Geloof in de Heere Jezus Christus.' Dat is zo eenvoudig dat het kleinste kind het leert en dat al de hoogleraren der wereld het niet buiten deze Geest kunnen vatten. Maar ik probeerde een beetje een steen en de benen te binden of ge zoudt verstaan, dat er dingen zijn die gij niet wilt, die het nieuwe leven niet wil. Dat, wat gewin in de geest is, en om te prediken en voor te stellen een onnaspeurlijke rijkdom in Christus. Om in die liefde geworteld en gegrond te zijn en vervuld te worden tot al de volheid Gods. Het is geen volheid van binnen, al is het ook daar vervulling, maar de kennis van de Zoon van God, om te komen tot de volle mate en breedte, of tot de eenvoudigheid des geloofs en zuiverheid der liefde om Gods wil. En daar is het einde: God hier volprezen door het geloof. Daar is het einde, als het geloof die Naam stamelt. Dan is er blijdschap op des Vaders aangezicht, en vreugde bij de engelen, om des Zoons wil. O Vader, wat hebt Ge een Zoon. O Zoon, wat hebt Ge een Vader. En daar is het einde, alles in die Voorspraak, en niet een einde in een eeuwig halleluja, maar een stilzwijgen in de hemel, omdat God spreekt.

Dat is het einde. Christus, dat is het einde, eeuwig niet, eeuwig zwijgen, God Drie-enig. Amen.

Onze allerbeste groeten.

Uw liefhebbende vriend en broer, J.H. Koster

•